História špionáže do čias kardinála Richelieu - 1. časť :)

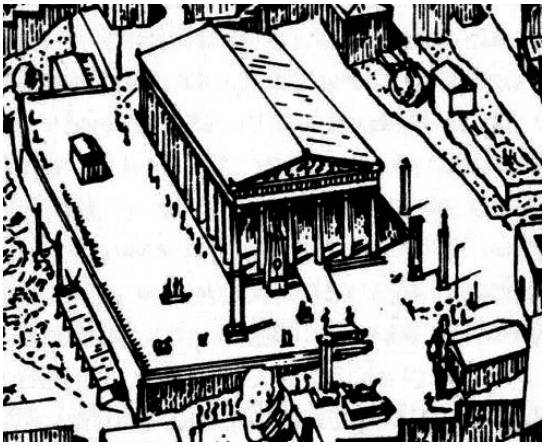
Špionáž je údajne najstarším remeslom v ľudskej civilizácii. Rozhodne má dlhú tradíciu.

Tá začína už **pred našou históriou, v časoch mýtov a báji**. Spravodajcami boli sami bohovia. Niekedy sami pošepkali tajné správy vojvodcom, inokedy ich prezradili vyvoleným vešticiam alebo prorokom.

Pravdepodobne najznámejšou vyvolenou, kňažnou v Apolónovej svätyni v Delfách poverenou oznamovaním veštieb, bola **Pýthia**. Nejedná sa o individuálne meno. Zosobňuje pomenovanie kňažky, prostredníctvom ktorej oznamoval Apolón vôľu najvyššieho boha Dia ľuďom, keď o to požiadali a priniesli mu príslušnú obeť. Spravidla išlo o staršiu ženu sediacu na trojnožke nad skalnou puklinou, z ktorej vystupovali omamné výpary. V extáze vydávala nesúvislé výkriky, ktoré kňazi zaznamenávali a potom spracúvali odpovede. Čo teda oznámil Apolón z Diovej vôle ústami Pýthie, záležalo na delfských kňazoch.



Pýthia



Delfská veštiareň

S Pýthiou sa nestretávame len v bájach, ale aj v skutočnej histórii. Jej predpovede, vzhľadom na všeobecné presvedčenie, že sú božského pôvodu, mali veľkú vážnosť a pri oficiálnych otázkach panovníkov a vlád aj politický dosah. Serióznosť predpovedí vyplývala zo znalosti veci. Kňazi mali totiž možnosť **získavať informácie od pútnikov** zo všetkých gréckych aj susedných štátov, čo prichádzali do Delf. Ak boli v rozpakoch, neváhali svoje odpovede formulovať dvojznačne. Napriek tomu si ich mýtickí hrdinovia vysvetľovali spravidla správne. Smrteľníkom sa to často nepodarilo. Azda najznámejší je omyl, ktorého sa dopustil lýdsky kráľ Kroisos. Spýtal sa na výsledok zamýšľanej vojny proti Peržanom. Pýthia odpovedala: „Ak prekročíš rieku Hálys, zničíš veľkú ríšu.“. Kroisos sa sebavedomo vypravil vojny a slová Pýthie sa splnili. Utrpel zdrvujúcu porážku od perzského kráľa Kýra. A zničil tak svoju ríšu.

Čím viac sa zdokonaľovala bojová technika, čím viac si vojvodcovia uvedomovali zákony stratégie a závažnosť vojenskej ľsti, tým jasnejšie chápali, že rozmarní bohovia na Olympe alebo na iných nebeských výšinách, ako vyzvedači nestoja za nič. Preto si spravodajskú službu začali organizovať sami.

Jediným spoľahlivým poradcom v špionážnom odbore bol hádam Jehova, ktorý vojvodcovi Mojžišovi doslova pošepkal neoceniteľné rady o výzvednej službe na nepriateľskom území. Mojžiš svoj špionážny prípad zaznačil potom v knihe *Numeri*, ktorá je jednou z častí ***Biblie***. Príbeh predstavuje jednu z úvodných kapitol v dejinách vyzvedačskej služby.



Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

Prijímanie pokynov z neba

Približne roku 1300 p.n.l. - stál Mojžiš na ceste do zasľúbenej zeme, ktorú mu odporúčal Hospodin, so svojím ľudom v púšti Fáran. Poslúchol hlas boží a podľa jeho návodu zostavil prvú vyzvedačskú skupinu. Do Kanaanu poslal dvanásť vybraných vyzvedačov. Mali zistiť, ako to tam vyzerá a či si môže trúfať s uťahanými Židmi na tamojších vojakov. Každý špión šiel na vlastnú päsť. Tak prezieravý Mojžiš docielil, že **správy** nemohli od seba odpisovať, ani sa na nich nemohli dohovoriť a on ich mohol neskoršie **porovnávať**. Táto organizácia vyzvedačov mala ešte ďalšiu výhodu, keby v Kanaane niektorého vyzvedača chytili, správy by boli doniesli ešte ostatní.



Aj takto mohol vyzerať výber špiónov

Iniciatíva pri zakladaní prvej spravodajskej skupiny prišla teda priamo z neba. Ale *Biblia* zaznačuje ešte ďalšie špionážne akcie z čias pred viac ako tritisíc rokmi. Nie sú iba napínavým čítaním, ale **sú v nich zásady, podľa ktorých dodnes pracujú spravodajské organizácie v rôznych častiach sveta**.

V čase bitky o Jericho - medzi vyzvedačmi si vtedy veľmi dobre splnil úlohu Ozeáš, syn Nun. Mojžiš mu dal neskoršie krycie meno Jozua, a s týmto menom vošiel do dejín ako šéf ďalšej špionážnej operácie, o ktorej sa v *Biblii* hovorí. Titulnú rolu v tomto príbehu zohrala prastará mať kráľa Dávida, obyvateľka mesta Jericha, Rahab, **jedna z prvých vyzvedačiek na svete**.



Bitka o Jericho

Pani Rahab mala nočný podnik pochybnej povesti, z pochopiteľných dôvodov vystrčený až na kraji mesta. Ešte prv, než zatvorili mestské brány, prišli večer do jej lokálu dvaja cudzinci, ako sa neskoršie dovtípila, vyzvedači. Do mesta ich poslal Jozua. S vojskom totiž táboril pred mestskými hradbami a chystal sa na ne zaútočiť.
Jerichovský kráľ však mal dobre fungujúcu **protišpionážnu službu** a dozvedel sa o príchode podozrivých cudzincov. Tušil, čo sú zač, a tak rozkázal vykonať v podniku pani Rahab **domovú prehliadku**. Rahab však Jozuových vyzvedačov skryla na streche pod ľan, čo tam sušila. Kráľovským žandárom pošuškala, že u nej boli dvaja neznámi, ale už dávno odišli, ona nič nevie, aby jej dali svätý pokoj.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania



Rahab a špióni

Večer potom vyšla na strechu a obidvoch vyzvedačov spustila na povraze za hradby. Židovským vyzvedačom však neposkytla vzácne informácie zadarmo. Myslela na zadné kolesá, a vymohla si od nich sľub, že ak Jozua zvíťazí nad Jerichom a začne ho ničiť a plieniť, ju aj s rodinou uchráni. Vyzvedači sľúbili, a šéf Jozua dohodu splnil. Keď Židia dobyli mesto, dovolili pani Rahab pokojne odísť s batožinou, početným príbuzenstvom a dobytkom ešte prv ako dom spálili. Rahab zachránila seba a rodinu a neprišla ani o majetok. To bola asi vôbec **prvá vyzvedačská odmena**. Možno z vďačnosti, možno z vypočítavosti, sa potom Rahab vydala za jedného z vyzvedačov.

Dalila je zasa **prvá žena v špionážnych dejinách, ktorá do nebezpečnej hry okrem odvahy vložila aj dievčenský pôvab**. Tak založila nové a po celé storočia dobre platené odvetvie druhého najstaršieho remesla. Ako väčšina jej novodobých kolegýň, ani ona sa však nedočkala, aby si mohla v pokoji a ústraní užiť ťažko zarobené peniaze. Bola totiž medzi tými troma tisíckami pozvaných hostí, čo zahynuli pri slávnosti v troskách paláca, na ktorom podrazil stĺpy rozzúrený silák Samson. Smutným paradoxom je, že to bola práve Dalila, ktorá predstierajúc lásku, vyšpehovala zdroj Samsonovej sily, a po jeho uväznení vyinkasovala za to od Filištíncov jedenásť stovák strieborných.



Dalila, Samson a jeho zajatie Filištíncami

Roku 1287 p.n.l. - sa uskutočnilo pred najväčšou chetitskou pevnosťou Kadešou vypočúvanie chetitských **vojnových zajatcov**. **V skutočnosti išlo o vyzvedačov** vyslaných do nepriateľského tábora. Vypočúvanie sa stalo námetom **najstaršieho obrazového záznamu špionážnej akcie** v ľudských dejinách. Turisti dodnes obdivujú obraz na karnackom Ramesseu.

Približne v rokoch 900-800 p.n.l. - zapísal **prvú vyzvedačskú akciu, o ktorej je v umeleckej literatúre zmienka**, najčítanejší básnik na svete: Homér v *Iliade*.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania



Trójska vojna

Podľa neho, počas Trójskej vojny, keď boli Achájci pred Trójou, premýšľali, ako vyzvedieť tajomstvá nepriateľa. Rovnaké problémy mali aj na druhej strane. Trójsky maršal Hektor chcel vyslať k nepriateľovi špehúňa.
Prihlásil sa Dolón, ktorý pochádzal z bohatej trójskej rodiny a doma mal všetko, o čo si len zažiadal. Inými slovami, nemusel špicľovať za peniaze, mal však inú vášeň, a na tú doplatil. Nesmierne rád mal kone a z počutia sa dozvedel, že achájsky hrdina Achilles má svoje nesmrteľné tátoše kdesi pod hradbami. Dolón mu ich záviel a Hektor mu ich sľúbil.



Dolapenie Dolóna

Vyzvedač Dolón sa plazil potme a myslel na kone, aké nemá nik na svete. Preto nezbadal achájskych hrdinov Dioméda a Odysea. Tí boli na ceste za takým istým poslaním na opačnej strane. Vybrali sa na výzvednú cestu do trójskeho tábora. Chytili ho a prinútili vypovedať. Dolón nebol hrdina. Povedal všetko, čo vedel. Prosil len o život. Možno práve preto mu Diomédes odsekol hlavu. **Toto je prvý písomný záznam o vyzvedačovej poprave, keď ho chytili na zakázanom území**.

Počas púnskych vojen
- rímsky vojvodca Publius Cornelius Scipio (236-184 p.n.l.), ako Hannibalov (247-183 p.n.l.) protivník, prišiel na fígeľ, aký agenti používajú dodnes. Za vojny proti numidskému kráľovi Syfaxovi odišiel do nepriateľského tábora Scipiónov zvláštny vyslanec Laelius a mal so sebou patričný sprievod otrokov. S nepriateľom mal vyjednávať len naoko. Otroci boli spravodajskí dôstojníci. V nepriateľskom tábore chodili s otvorenými očami a chceli vysliediť najslabšie miesta opevnení.
Počas rokovania sa vytvorila dramatická situácia. Numidský generál poznal jedného z dôstojníkov, ukázal naňho a povedal, že nie je otrokom, ale dôstojníkom rímskych légií. Vyslanec Laelius bol iste diplomat, ako sa patrí. Nedal sa vyprovokovať, usmial sa a bez najmenšieho prejavu nervozity pristúpil k svojmu údajnému otrokovi, z obidvoch strán mu dal riadne zauchá a vysvetlil aj prečo:
„Aby si vedel, že si nesmieš dovoliť ani len vyzerať ako rímsky dôstojník!“
Nepriatelia poznali hrdosť rímskych legionárov, a tak im ani na um nezišlo, že by naozajstný dôstojník dovolil, aby ho tak veľmi urazil. Bolo po podozrení. Vyzvedači splnili úlohu. Potom nasledoval útok, a ten znamenal koniec vojny. Ide o prvú dochovanú správu **o využití pomocníkov diplomata za účelom zberu spravodajských informácií**,

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

- iný vyzvedač preukázal Scipiónovi neoceniteľnú službu vo chvíli, keď si rímsky vojvodca nevedel poradiť s Hannibalovými slonmi. Tie boli pre Rimanov takým prekvapením, že medzi udatnými legionármi spôsobili doslova paniku. Neplatili na nich ani šípy ani kopije, hrubokožce postupovali ako hradba, nezraniteľné a strašne veľké. Scipio poslal zveda do nepriateľského tábora. Ten sa zamiešal medzi sloních vodičov, od nich sa dozvedel, že pancierové zvieratá nezľaknú sa ničoho, iba veľkého hluku.
Scipio Africanus postavil proti Hannibalovej slonej tankovej armáde hlučnú hudbu a rozkázal hrať fortissimo. Nepremožiteľné zvieratá porazil dôvtipný vyzvedač a vojenská kapela.

Ďalšie, už relevantné záznamy, o spôsoboch ako si zadovážiť tajné správy, nachádzame v dokumentoch pochádzajúcich z Číny.
Približne v rokoch 500-400 p.n.l. – žil a do histórie špionáže sa natrvalo zapísal čínsky autor traktátu *O vojenskom umení*, Majster Sun. Ide o najstaršiu dochovanú knihu monotematicky riešiacou otázky vojenskej stratégie a zároveň aj najstaršiu vojenskú doktrínu v dejinách ľudstva. Traktát s trinástimi kapitolami sa zaoberá zásadami a pravidlami bojových stretnutí, pohybom a presunom vojsk, rozostavením vojsk v teréne v rôznych taktických situáciách, no hlavne tým, ako vyhrať vojnu bez zbytočného krviprelievania, pokiaľ možno i bez boja, teda použitím takej stratégie, ktorá už sama o sebe vytvorí podmienky na porážku protivníka.


Majster Sun

Ide o knihu, ktorá ako prvá v histórii v ucelenej podobe systematizuje spravodajskú a kontrarozviednu činnosť, knihu popisujúcu činnosť viacerých druhov agentov podľa typológie, ktorá je funkčná do dnešných čias.
V 13. kapitole, ***O využívaní zvedov***, Majster Sun okrem iného povedal:
Vždy, keď sa s desaťtisícovou armádou vydáš na pochod dlhý tisíc míľ, ľud tvojej krajiny a štátnu pokladňu to bude stáť každý deň tisíc kusov zlata. Vo vnútri krajiny i mimo jej hraníc zavládne nepokoj a cesty budú musieť narušiť svoju prácu na poliach.
Vojská sú schopné vyčkávať vedľa seba i po niekoľko rokov, len aby za jediný deň uchvátili víťazstvo. Je vrcholom nehumánnosti, ak generál síce ušetrí sto kusov zlata na hodnostiach a vyznamenaniach, ale v dôsledku toho zotrváva v nevedomosti o situácii nepriateľa. Kto sa takt zachová, nemôže byť tým pravým generálom, nemôže byť tým pravým radcom panovníka a nemôže byť tým, kto je schopný dosiahnuť víťazstvo.
A preto hlavným nástrojom, vďaka ktorému osvietený panovník a múdry generál víťazí jedným úderom, líšiac sa tak od obyčajných smrteľníkov, je jeho predvídavosť. avšak predvídavosť nezískame ani od bohov či duchov, ani napodobňovaním minulých udalostí či sledovaním postavenia hviezd. jediným spôsobom je dôkladné spoznanie nepriateľa. A na to potrebujeme zvedov.
Je päť druhov zvedov: zved miestny, zved vnútorný, zved obrátený, zved stratený, zved prežívajúci.
Ak používame všetkých päť zvedov naraz, tak sa v nich nepriateľ nevyzná a nevie správne reagovať. Tomuto spôsobu sa hovorí božská nepredvídateľnosť a je najvzácnejším pokladom panovníka.
Používať miestnych zvedov znamená získať na tieto účely obyvateľov krajiny, v ktorej bojujeme.
Používať vnútorných zvedov znamená získať nepriateľských dôstojníkov a úradníkov.
Používať obrátených zvedov znamená získať nepriateľových zvedov do vlastných služieb.
používať stratených zvedov znamená rozširovať nepravdivé správy tak, aby sa ich dozvedeli naši zvedi a odovzdali ich nepriateľovým.
Používať prežívajúcich zvedov znamená mať zvedov, ktorí sa vrátia od nepriateľov a podajú nám správy o ňom. A

preto v celej armáde ti nemôže byť nikto bližší a dôveryhodnejší ako zvedovia, nikto nemôže byť odmeňovaný veľkorysejšie ako zvedovia a nič neudržiavaj vo väčšej tajnosti ako svojich zvedov.
Generál, ktorý nevyniká mimoriadnym talentom a múdrosťou, nie je dostatočne schopný, aby dobre využil zvedov, a generál, ktorý nie je ľudský a spravodlivý, ich nedokáže dobre riadiť. Ak generálovi chýba jemná citlivosť a predstavivosť, nedokáže využiť správy od zvedov vo svoj prospech.
Ó majstrovská predstavivosť a lstivosť!
Nič nedokážeš bez použitia zvedov. Ale ak sa výzvedný plán prezradí ešte pred jeho uskutočnením, zved i ten, komu vec prezradil, musia byť popravení.
Kedykoľvek, ak chceš zaútočiť na nepriateľovo vojsko, ak chceš zaútočiť na jeho opevnenia či pobiť jeho mužov, musíš najskôr použiť svojich zvedov, aby zistili, ako sa volá hlavný generál, jeho pobočníci, jeho radcovia, jeho dvorní a jeho sluhovia.
Nepriateľských zvedov, ktorí prišli k tebe na výzvedy, musíš dokázať bezpečne vypátrať. Kúp si ich ponúknutím výhod a úplatkov, pover ich nejakou úlohou a po čase ich pošli späť. takto ich môžeš používať ako obrátených zvedov. Vďaka tomu, že sa od povyzvedáš o situácii nepriateľa, môžeš použiť miestnych a vnútorných zvedov. A vďaka službám miestnych a vnútorných zvedov môžeš vyslať k nepriateľovi stratených zvedov, aby ho uviedli do omylu. A tak môžeš poslať k nepriateľovi zvedov prežívajúcich.
Panovník musí dobre poznať úlohy všetkých piatich druhov zvedov. Ak ich pozná dôkladne, určite sa bude najviac spoliehať na služby zvedov obrátených. A tých bude zahŕňať štedrosťou.
Kedysi dávno, keď povstávala dynastia Shang, na dvore Sia slúži istý I Jin.
Keď povstávala dynastia Čou, slúžil istý Li Ya na dvore Shang.
Len ten je osvieteným panovníkom, len ten je múdrym generálom, kto dokáže využiť najbystrejších ľudí vo výzvedných službách. Takto určite dosiahne najväčšie úspechy.
A preto najdôležitejšou vecou vo vojne je používať zvedov. Od nich závisí pohyb vojsk.



Čínski bojovníci

V časoch Juliusa Caesara (100-44 p.n.l.) - dosiahli v odbore špionáže nepríjemné prvenstvo Rimania. Grassus sa stal prvým šéfom organizácie, ktorá bola predchodkyňou gestapa a všetkých ostatných totalitných policajných aparátov. Vyzvedačská ústredňa v starom Ríme sa totiž nestarala iba o získavanie tajných správ z nepriateľského tábora. **Grassusovi agenti zadovažovali informácie o správaní sa a zmýšľaní rímskych občanov a už v tých časoch zamestnávali konfidentov. Do domácností podozrivých odporcov režimu ich prepašovali v úlohách sluhov**. Aj neskoršie sa to stalo ešte veľa ráz. Grassus vedel správy od donášačov dobre využiť. Bol hádam prvým policajným prezidentom a na špicľovaní spoluobčanov a pravdepodobne aj vydieraním si nahonobil slušný majetok.

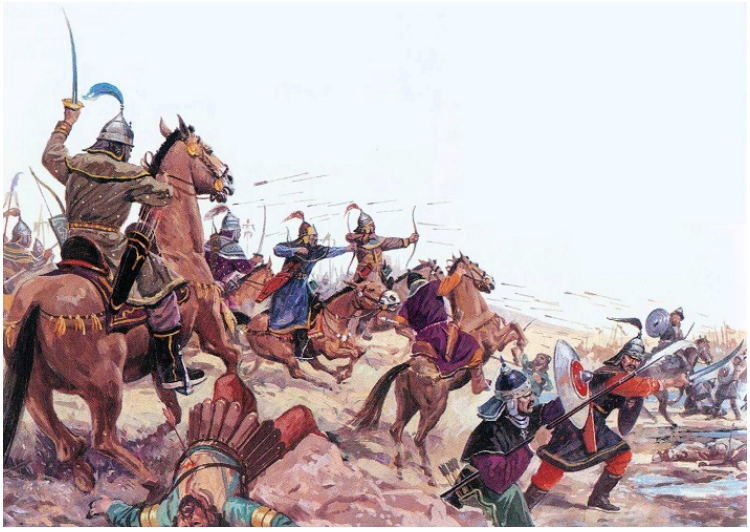
Pred bitkou pri Poitiers, roku 723 - mohamedáni prekročili Pyreneje a pustili sa do Frankov. Dostali sa až k mestu Poitiers. Arabi bojovali originálne. Tiahli krajom a s nimi aj zajatci a vozy s korisťou, s početnými rodinami a mnohými ženami. Bojovníci sa museli starať o front a o majetok, čo sebou vliekli. V bitke pri Tours ich porazil **vyzvedač - psychológ**. Nepozorovane sa prešmykol do ich tábora a **zistil, ako veľmi lipnú na ukoristenom majetku**. Medzi nepriateľmi šikovne a nenápadne rozšíril nepravdivú správu, že Frankovia napadli ich druhý tábor so ženami a korisťou. Mohamedáni ihneď poskákali na kone a šli si chrániť majetok. Zatiaľ Frankovia napadli ich oslabené pozície a zvíťazili.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania



Bitka pri Poitiers

V 12.-13. storočí - mongolský dobyvateľ Džingischán (1155-1227) posielal na nepriateľské územie pár dní pred tým, ako prepadol mesto alebo strategicky dôležitú pozíciu, vyzvedačský predvoj, podomových obchodníkov alebo svojich ľudí v role utečencov. Mali jedinú úlohu: **šikovnými rečami podhadzovali nepriateľovi úplne klamné predstavy o Džingischánových strategických úmysloch, o sile jeho vojska a o jeho možnostiach**. Aj táto metóda sa udržala dodnes.



Mongolskí bojovníci

Približne od 15. storočia - začali mestské štáty posielať vyslancov do dôležitých miest v Európe, aby tam získavali informácie.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania